

Risikostyring, internkontroll og ansvar ved praktisk tilrettelegging

Opplysningskontoret
for Terrengsykling

Dato:

Hørt i terreningsykkelverden:

- «*Stibygging er en del av allemannsretten,*
- «*Dette er ikke USA. I Norge saksøker vi ikke hverandre for sports og friluftskader*».
- «*Sykler man på sti er det på eget ansvar*»

Begrensninger i allemannsretten for å sikre tilfredsstillende forhold for terrengsykling

1) Krav til hensynsfull ferdsel (friluftsløven § 11)

2) Den som bryter stedets ordens- og sikkerhetsregler kan bortvises fra området (friluftsløven § 11 andre ledd).

3) Formålet med byggetillatelsen

4) Lokal forskrift - orden og sikkerhetsregler (friluftsløven § 15)

«En anleggseier [må] kunne fastsette adferdsregler til ivaretagelse av sine offentligrettslige plikter og til vern om brukernes sikkerhet.» (Hovden alpinanlegg jf. Rt.2014.36)

Produktkontrollen

«**sikker forbrukertjeneste**

«...en tjeneste som med utgangspunkt...vilkår for gjennomføring som **med rimelighet kan forventes**, ikke medfører **en uakseptabel risiko** for helseskade»

Aktsomhetsplikten til tilrettelegger:

«...skal vise aktsomhet og **treffe rimelige tiltak** for å **forebygge** at forbrukertjenesten medfører helseskade...

Internkontrollforskriften

«krav til systematiske tiltak
innad i virksomheten»

Virksomhetenes aktiviteter skal planlegges, organiseres, utføres, **dokumenteres**, sikres og vedlikeholdes i samsvar med krav fastsatt i produktkontrolloven.

*Krav må tilpasses virksomhetens
skadepotensial, størrelse og formål*

Momenter i en helhetsvurdering

Standarden på området

Formålet med virksomheten

Skadepotensialet

Alternative handlemåter

Reglene på området

Kunnskap om risikoen

Aksept av risiko

Standarden på området

Hva er rimelig å forvente?

1) Graden av tilretteleggingen
eksisterende sti/opparbeidet sti/sykkelanlegg med
innretninger

2) Formålet med tilretteleggingen
kommersiell/frivillig dugnadsarbeid

*“...kreves generelt at en **alpinbakke som tilbys på kommersiell basis**, tilfredsstillende strenge aktsomhetskrav».*

(Rt.2000-1991)

Formålet med virksomheten

Slengtaudommen

*«...når man skal avgjøre nærmere hvilken risiko som kan godtas, må det skje en avveining. Ønsket om en høyest mulig sikkerhet mot ulykker kan i noen grad stå mot **ønsket om å oppnå den gevinsten som fysisk aktivitet gir** for barn og ungdom, både for deres helse og for den opplevelsen de kan få. **Tilbud om fysiske aktiviteter kan oppfattes som uinteressante hvis de er utformet slik at de uansett bruksmåte ikke kan innebære noen som helst risiko**».*

Skadepotensialet

Alpinbakkedom I

*“At alpinkjøring er blitt en folkesport i Norge, må få konsekvenser for aktsomhetsvurderingen. Bakkene oppsøkes av **folk med ulike ferdigheter**. Det er av varierende årsaker et stort skadepotensiale i slike bakker”.*

*«Skadepotensialet knytter seg i første rekke til utøvernes egen adferd, og det må kreves at de utviser en høy grad av aktsomhet. Men de må kunne forvente at de ikke møter **ekstraordinære risikomomenter uten forvarsel**. Dersom varsel ikke kan anses tilstrekkelig, må risikomomentet fjernes, eller det må foretas en spesiell sikring av stedet for å avverge ulykker»*

Alternative handlingsmuligheter

Alpinbakkedom I

Faktum: Alpinist skled i et heng og kolliderte med en stein utenfor traseen

Standard på området: næringsvirksomhet + midlertidig, preparert løype utenfor ordinært anlegg

*«Anleggseieren må sørge for å redusere risikoen innen rimelighetens grenser, hensett til forholdene på stedet, **kostnadene ved sikringstiltak**, og til alpinsportens egenart som en sport der fart er et sentralt element».*

Avgjørende:

*«Etter min mening var kombinasjonen av heng, sving og stein like inntil traséen så vidt vanskelig når situasjonen kom overraskende, at det må anses uaktsomt at det ikke var iverksatt varsling eller andre sikringstiltak...**stedet kunne enkelt vært sikret uten nevneverdige omkostninger**, for eksempel ved sidemerking eller varsling på annen måte»*

Reglene på området

Skibakkedommen

- Konstruksjonen av rør langs unnarennet var i tråd med reglene som gjaldt da rørene ble satt opp i 1978...
- MEN oppfylte ikke regelverket som gjaldt på ulykkestidspunktet (*nasjonal lovgivning + FIS sikkerhetsregler*)

«*En overtredelse av tekniske sikkerhetsregler behøver ikke nødvendigvis å medføre slike faremomenter at det utløser erstatningsansvar, men den vil iallfall være et moment av betydning ved vurderingen av spørsmålet om uaktsomhet er utvist*».

Avgjørelsen illustrerer betydningen av å holde seg **oppdatert** på gjeldende regler.

Kunnskap om risikoen

Produktkontrolloven:

...skaffe seg slik kunnskap som er *nødvendig* for å kunne vurdere faren for helseskade...»

Jf. produktkontrolloven § 3 fjerde ledd

Aktiv kunnskapsplikt:

- risikovurdering
- tilsyn/oppfølging
- dokumentasjon (avvik, skadestatistikk, vedlikehold++)

kartlegge

vurdere

prioritere

«nødvendig» kunnskap:

- generell risiko
- konkrete risikomomenter
- skadestatistikk
- atferd/egenskaper hos brukerne

«I denne saken ser jeg det som helt sentralt i aktsomhetsvurderingen at bruken av malen når den ikke var fylt med snø eller skjermet, nødvendigvis måtte medføre en klar tilleggssisiko ved fall i ovarennnet, som burde vært åpenbar for bakkeeeierne.»

Jf. Skibakkedommen

Kunnskap om risikoen

Alpinbakkedom II

Faktum: kvinne skadet etter fall ned i en snøsprekk, ulykken skjedde på vei ned en transportveg for prepareringsmaskin, som også var vanlig å benytte til nedfart i perioder med nok snø.

Standard på området: kommersiell virksomhet + utenfor preparert området

Hovedregel: krav til kunnskap om risikomomenter i det tilrettelagte området

«...kravene til omfanget av anleggseiers plikt til å redusere risikoen ses i relasjon til forholdene på skadestedet. Anleggseier kan ikke ha samme plikt til å fjerne og/eller redusere risikomomenter utenfor som i preparert område»

«...Jeg er ikke uenig i at skiløping utenfor alpinanlegg som hovedregel skjer på eget ansvar»

...med mindre man må regne med at et ikke ubetydelig antall brukere benytter området

«Snøsprekken oppstod imidlertid, som nevnt, i tilknytning til trase som fremstår som en naturlig, alminnelig nedfart, og anleggseier har da plikt til å redusere risikoen»

Tips:

Merk anleggets grenser + skilt om at ferdsel skjer på eget ansvar utenfor anlegget.

Informasjon om risikoen

Produktkontrolloven:

*...gi bruker **tilstrekkelig** og **relevant** informasjon slik at disse settes i stand til å vurdere sikkerheten ved [det tilrettelagte nedfartsområde] og eventuelt sikre seg mot fare. Informasjonen skal være tydelig, lett tilgjengelig og tilpasset brukerens mottakerens behov.*

Jf. produktkontrolloven § 3 femte ledd

TIPS:

varselskilt må gi bruker en reell mulighet til å innrette seg i tide og sikre seg mot fare jf. alpinbakkedom II →

Informasjon om risikoen

Forts. Alpinbakkedom I

Avgjørende: markeringsnettets var ikke tilstrekkelig

Fra toppen av bakken fremstod traseen som en uproblematisk nedfart. Anleggseier burde derfor «varslet brukere av anlegget om det ekstra faremoment snøsprekken representerer i så god tid at de hadde anledning til å velge en alternativ nedfart. Skiløpere som først ble varslet om sprekken da de fikk øye på nettet, hadde ikke lenger anledning til å velge en annen trasé, og derved heller ikke til å unngå risikoen».

At anleggseier kunne basere seg på at «utøvere kunne observere markeringsnettets fra stolheisen» var ikke tilstrekkelig pga brukernes «ulike ferdigheter og varierende innsikt i farer forbundet med slik kjøring».

Sentralt argument:

- Varselskilt på toppen av brettekket kunne avverget skaden – ville ikke pådratt anleggseier store kostnader
- Skulle satt opp skilt som anbefalte bruk av preparert område

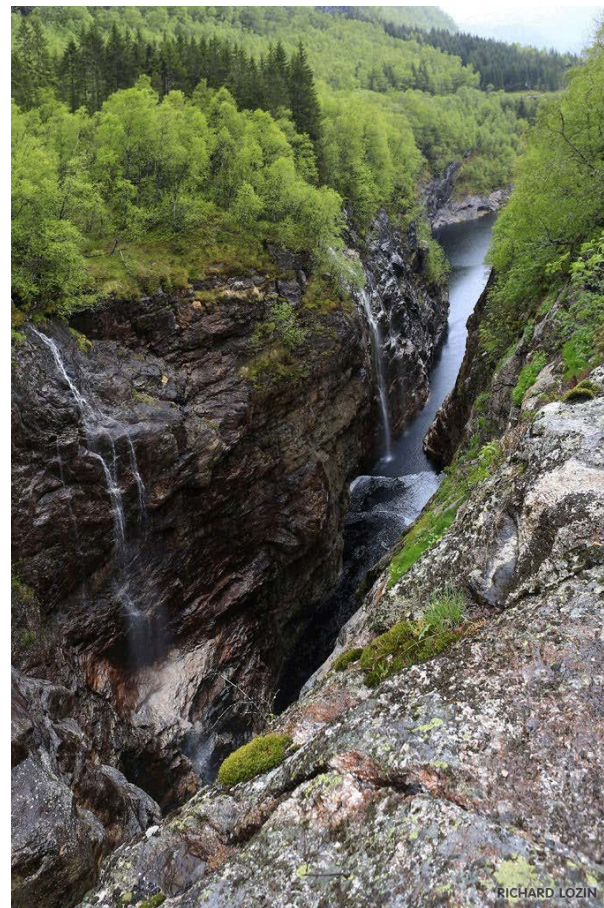
Dorgefosssdommen

- Standard på området:
  - uberørt naturområde, MEN organisert arrangement mot betaling

Ved å melde seg på en slik tur søkte deltakerne risiko - innenfor organiserte rammer

- Skadepotensialet:
  - ujevnt underlag, stor vannføring, vanskelig fotfeste + slitne på slutten av turen
  - vanskelig å komme til med hjelp
- Alternative tiltak:
  - sikringstiltak kunne forhindre uhellet
- Kunnskap om risikoen:
  - uhell på samme sted to ganger tidligere
- Brudd på regler:
  - internkontrollforskriften

«Sykler man på sti er det på eget ansvar»

Aksept av risiko

- **Alpinbakkedom I (Rt.2000.1991)**

«...hun kjørte i en løype i fjellet som var ukjent for henne, og hun var klar over at det var vanskelig å se terrengforholdene på grunn av flatt lys. Dette tilsier allerede i utgangspunktet økt aktsomhet (...) At hun ikke straks reduserte farten da hun ikke så klart på grunn av tårer i øynene, og at hun fortsatte over den uoversiktlige hengkanten med en ikke ubetydelig fart, må føre til at hun anses å ha medvirket til skaden. Jeg er kommet til at hun må bære en tredjedel av sitt økonomiske tap.»

- **Alpinbakkedom II (Rt.2001.1221)**

«Den ankende part har pekt på at utøvere som kjører utenfor preparert område, aksepterer en risiko. Jeg er ikke uenig i at skiløping utenfor alpinanlegg som hovedregel skjer på eget ansvar»

- **LE-2004-27845**

«Den risiko som foreligger ved å benytte akeanlegget, ligger imidlertid etter lagmannsrettens oppfatning innenfor den risikoutøveren kunne eller burde vært forberedt på og som han selv er nærmest til å bære»

**Opplysningskontoret
for Terrengsykling**

Dato: 21.06.2018